

Saksfremlegg

Styre: Kunstutvalg kunstprosjekt ARH, nye Aker og nye Rikshospitalet

Møtedato: 04.09.2026

Sak 01-2026 Overordnet kuratorisk grep for kunsten ved ARH

Forslag til vedtak:

1. Kunstutvalget gir sin tilslutning til at overordnet kuratorisk grep legges til grunn for det videre arbeidet.

Oslo, 04.09.2026

Trykte vedlegg:

- Ingen

Utrykte vedlegg:

- Ingen

Overordnet kuratorisk grep for kunsten ved ARH

Det overordnede kuratoriske grepet for kunsten ved ARH er inndelt i tre retninger med tilhørende prinsipptilsetninger som, sammen med kunstplanen, skal ligge til grunn for de kuratoriske beslutningene i kunstprosjektet for Nye Rikshospitalet og Nye Aker. Retningene skal være tydelig identifiserbare på tvers av de to sykehusene, og kan bidra til å skape og bevare identitet, sammenheng og tilhørighet. Samtidig skal de gi rom for at de ulike delprosjektene utvikler egne kunstneriske og stedsspesifikke uttrykk.

De videre kuratoriske idéene vil bli definert mer konkret og unikt for de ulike delprosjektene, men skal forholde seg til og springe ut fra dette overordnede grepet. Dette skal dermed fungere både som en felles retning og som et rammeverk for utviklingen av kunstprosjektet.

De tre overordnede retningene er:

- Mennesket
- Omgivelsene
- Forbindelse

Mennesket

Ideen om det «humanistiske sykehuset» har lagt til grunn for både arkitekturen og kunsten til Rikshospitalet. Tanken var at de fysiske omgivelsene påvirket hvordan mennesket hadde det; trivsel, velvære, trygghet, og at kunst derfor kunne være en del av selve helse- og omsorgsmiljøet. Kunstprosjektet ved ARH tar utgangspunkt i et humanistisk menneskesyn, som viderefører historien til sykehuset og bevarer idéen om at kunsten er en del av omsorgsarkitekturen hvor mennesket står i sentrum. Gjennom naturfilosofisk og medisinhistorisk tenkning vektlegges mennesket, og samspill mellom menneske, sansing, rom og omgivelser i kunstprosjektet. Kunstens taktile og sanselige kvaliteter, det å kunne berøre, oppleve og erfare med kroppen, er viktig.

Hvert menneske forstås som et helt, sansende, relasjonelt og unikt individ. Dette viderefører en humanistisk tradisjon der menneskets verdighet, erfaring og frihet står sentralt. I sykehuskonteksten innebærer dette å se mennesket som mer enn pasient, pårørende, ansatt eller bruker av et bygg. Mennesket er først og fremst et menneske med en kropp, en historie, følelser, relasjoner, minner, håp og behov for både trygghet og autonomi. Helse forstås ikke kun som et medisinsk resultat, men som en sammensatt erfaring. Behandling, omsorg og opplevelse virker sammen og påvirker både pasientens psykiske og fysiske tilstand. Kunst og omgivelser spiller en viktig rolle i dette samspillet ved å tilby pauser, orientering, gjenkjennelse og emosjonell støtte.

Et slikt perspektiv er særlig relevant i sykehuset, fordi sykehuset er et sted der mennesker befinner seg i mange ulike livsfaser og livssituasjoner. Her møtes hverdagsliv og ekstraordinære erfaringer, glede og uro, fødsel og død, håp og sorg, behandling og

restitusjon. Kunstprosjektet skal kunne romme denne bredden og bidra til at sykehuset oppleves som et sted for mennesker – ikke bare som en funksjonell institusjon for behandling. Den kan bidra til å bryte opp institusjonelle og monotone omgivelser, gi rommene karakter og skape små pauser i en hverdag som for mange kan være preget av venting, usikkerhet eller belastning.

Et humanistisk kuratorisk grep med fokus på mennesket legger vekt på kunstens evne til å støtte mennesket i livsfasene og situasjonene som et sykehus rommer, og gi glede og trygghet samt distraksjon og oppmuntring. Dette åpner for å bringe inn varierte kunstneriske praksiser der materialitet, rom, lys og farge sees som medskapende faktorer i helsefremmende miljøer. Dette innebærer også en forståelse av at kunst ikke bare oppleves gjennom aktiv betraktning. Et kunstverk kan virke på mennesker uten at de nødvendigvis stopper opp ved det. Farger, materialer, mønstre, lys, skala og detaljer kan påvirke stemning og opplevelsen av et sted på mer subtile måter. Kunsten kan være nærværende uten å kreve oppmerksomhet, og den kan gi mulighet for oppdagelse og fordypning for den som ønsker det.

Kunsten skal tilføre kvaliteter som arkitekturen alene ikke kan skape, og kan bidra til å gjøre rom mer menneskelige, nærværende og meningsfulle. Den kan gi rom for oppmerksomhet, undring, avledning, gjenkjennelse, ro og glede, men også for refleksjon. Denne kuratoriske retningen kan da også gjøre seg gjeldene i plassering av kunst.

Samtidig skal kunsten ikke instrumentaliseres som behandling eller reduseres til et virkemiddel for helse. Kunstens egenverdi og mulighet til å være åpen, kompleks, tvetydig og uforutsigbar skal ivaretas.

Sykehuset rommer alle, og en åpenhet i plan for kunst skal gjenspeile den universelle rekkevidden til sykehusene, som en altomfattenhet. Kunsten skal kunne forholde seg til, og romme alle - og hele mennesket.

Tilgjengelighet og menneskelig skala blir en naturlig del av det kuratoriske grepet, og kunst montert i offentlige og semi-offentlige soner som kommer flest til gode, blir prioritert.

Omgivelsene

Naturfilosofien danner et idégrunnlag for forståelsen av helse som et samspill mellom menneske og omgivelser, der balanse og relasjoner står sentralt. Med dette som utgangspunkt vil kunstprosjektet trekke veksler på naturens strukturer, materialer, sanselighet og prosesser, og utforske hvordan kunst kan etablere forbindelser mellom menneske og omgivelsene.

Biofili:

Biofili, forstått som menneskets grunnleggende tilhørighet til naturen, peker på et iboende behov for kontakt med levende systemer, organiske former og sanselige variasjoner. Natur skal imidlertid ikke forstås som et rent visuelt motiv. Det kan også handle om prosesser,

rytmer, materialer, vekst, forandring, forgjengelighet, kretsløp og tid. Kunstnere kan arbeide med naturens prinsipper uten å avbilde naturen direkte. Slik kan kunstprosjektet undersøke forholdet mellom det menneskeskapte og det levende, mellom teknologi og natur, mellom kontroll og uforutsigbarhet.

Byen:

Sykehusenes beliggenhet, i Norges største by, i bynære og urbant miljø, er en del av utgangspunktet til å se på hvordan vi ofte trekker oss bort fra støy og inn mot det grønne for å søke ro og pusterom. Naturen kan være en kilde til orientering, ro, variasjon og undring, og kunstprosjektet kan undersøke hvordan slike kvaliteter kan oversettes til og inngå i sykehusets arkitektur og omgivelser. Spenningen mellom byen og naturen kan reflekteres i kunstprosjektet.

Forbindelser

Orientering:

Kunst kan fungere som et sanselig orienteringspunkt, det kan bli en mer eller mindre del av rommet og miljøet, også som integrert i områder som vegger, tak og gulv, og utomhus. Kunstverk kan lede vei, skille mellom steder i bygget og gi egne identiteter til avdelinger. Integrerte verk kan prege et helt område.

Gjennom integrerte verk forstås materialitet som en aktiv del av arkitekturen, og kunst kan utvikles i tett dialog med byggets strukturer, arkitektonisk kontekst, funksjoner og tekniske rammer. Dette muliggjør kunstprosjekter som opererer i flere skalaer og størrelser – fra større verk som bryter opp store flater til mindre spor og elementer. Innenfor dette grepet organiseres deler av kunstprosjektet gjennom ulike soner, hvor et materiale eller uttrykk kan utvikles i forbindelse med stedets kontekst.

Helhet:

Kunsten kan bidra til å etablere en helhet mellom Nye Rikshospitalet og Nye Aker som ett, og som samlet del av Oslo Universitetssykehus, men hvor de unike identitetene og historiene ikke blir glemt. To sykehus som ett, men med to identiteter ivaretatt. Kunsten kan bidra til å etablere denne forbindelsen, en sammenheng som skaper noe gjenkjennelig og nærværende, i menneskelig skala, i de to sykehusene som nå får nye og store bygningsmasser.

Sammenheng kan skapes gjennom kunsten, med for eksempel bevisste material- eller uttrykksvalg. Kontinuitet i kuratering gjennom innhold, kunstnerskap, plassering og uttrykk, skaper en helhet på tvers av sykehusene. I tråd med den overordnede ideen for kunsten, brukes naturbaserte og bærekraftige materialer der det er relevant. Nærvær kan skapes gjennom kunst i menneskelig skala, som når menneskene, eller med relevans og nærkontakt i innhold og uttrykk. Det er nødvendig å se på sykehusenes egen eksisterende

identitet og historie og en videreføring av det kan til dels gjøre seg gjeldene i kunstprosjektene.

Det er naturlig å rekuratere og reetablere en andel kunstverk fra eksisterende samling, fra mindre veggmonterte verk innendørs til større skulpturer utomhus. Kunst kan bidra til historiefortelling på direkte og mer indirekte måter. Rekuratering av eksisterende kunst ved OUS, som beskrevet i Kunstplanen, kan fungere som en indirekte men viktig historiefortelling og videreføring av kjente uttrykk og historier. Det å bevare elementer fra den særegne identiteten til sykehusene er ønskelig. Å reetablere, remontere og rekuratere eksisterende verk i nye sammenhenger og plasseringer kan fungere som gjenkjennelig forbindelse mellom sykehusene, som også ivaretar en del av fortiden til sykehusene. Sykehusene er en del av mange menneskers egen historiefortelling og er en viktig del av Oslo, noe som også kan reflekteres i kunstprosjektet. En forbindelse mellom fortid og nåtid skaper en viktig helhet.